

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ МАГІСТЕРСЬКИХ
РОБІТ

зі спеціальностей 032 «Історія та археологія» та
014 «Середня освіта (історія)
для студентів денної та заочної форм навчання
факультету історії, політології та міжнародних відносин

Чернівці, 2021

УДК 378.147:001.817]:[94+902+373.5.016:94]](072)
Д558

*Затверджено на засіданні Вченої ради
факультету історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(протокол № 11 від 29 червня 2021 року)*

Рецензенти:

Ботушанський Василь Мефодійович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Чернівецького національного університету
Карпо Василь Леонтійович – кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародної інформації Чернівецького національного університету

Д558 Методичні рекомендації для написання дипломних магістерських робіт зі спеціальностей 032 «Історія та археологія», 014 «Середня освіта (історія)» для студентів денної та заочної форми навчання факультету історії, політології та міжнародних відносин /Укладачі: д.і.н., проф. Добржанський О.В., к.і.н, доц. Яценюк Г.М. Чернівці, 2021. 60 с.

Методичні рекомендації розроблені на основі навчального плану факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича і призначені для студентів денної та заочної форми навчання спеціальностей 032 «Історія та археологія», 014 «Середня освіта (історія)». У посібнику подані загальні правила написання дипломної магістерської роботи, вимоги до оформлення тексту роботи та наукового апарату.

УДК378.147:001.817]:[94+902+373.5.016:94]](072)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I.	
<i>ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ</i>	9
РОЗДІЛ II	
<i>СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ</i>	21
РОЗДІЛ III.	
<i>ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ</i>	33
РОЗДІЛ IV.	
<i>ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ</i>	37
РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ	46
НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ	47
ЛІТЕРАТУРА	47
ДОДАТКИ	48

ВСТУП

Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути спроможним до творчої науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності.

Магістерська освітньо-професійна програма включає в себе дві складові – освітню і науково-дослідницьку. Зміст науково-дослідницької роботи магістра визначається індивідуальним планом. Одночасно призначається науковий керівник, котрий повинен мати науковий ступінь і (або) вчене звання і працювати в даному ЗВО.

Підготовка магістра завершується захистом дипломної магістерської роботи (далі магістерська робота) на засіданні Екзаменаційної комісії.

Магістерська робота – це самостійна випускна науково-дослідницька робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту і отримання академічного ступеня магістра. Основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота, з одного боку, має узагальнюючий характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра, а з іншого – самостійним оригінальним науковим дослідженням здобувача, у розробці якого зацікавлені установи, організації або підприємства, при цьому студент упорядковує за власним розсудом накопичені наукові факти та доводить їх наукову цінність або практичну значимість.

Для викладу матеріалу роботи характерні аргументованість суджень та точність приведених даних. Орієнтуючись на читачів з високою професійною підготовкою, автор включає в свій текст різноманітний знаковий апарат (таблиці, символи, діаграми, схеми, графіки тощо), тобто все те, що складає мову науки. Структура магістерської роботи аналогічна включає:

- титульний аркуш;
- зміст;
- список скорочень (за потреби);
- вступ;
- розділи і підрозділи основної частини;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за потреби).

Наповнення кожної частини магістерської роботи визначається темою. Вибір теми, етапи підготовки, пошук бібліографічних джерел, вивчення їх і добір фактичного матеріалу, методика написання, правила оформлення та захисту магістерської роботи мають багато спільного з курсовою роботою студента і дисертацією доктора філософії здобувача наукового ступеня. Тому в процесі її підготовки слід застосувати методичні і технічні прийоми підготовки наукової праці.

Норми наукової комунікації суворо регламентує характер викладу наукової інформації, вимагаючи відмову від висловлювання власної думки у чистому вигляді. У зв'язку з цим автори роботи намагаються уживати мовні конструкції, які виключають застосування особового займенника «я». Автор виступає у множині, вживає замість «я» займенник «ми», і це виправдано, бо будь-яке дослідження є наслідком роботи групи людей, колективна творчість.

Вимоги до магістерської роботи в науковому відношенні вищі, ніж до курсової роботи, однак нижчі, ніж до дисертації доктора філософії.

На відміну від дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії і доктора наук, що є науково-дослідницькими працями, магістерська

робота як самостійне дослідження кваліфікується як навчально-дослідницька праця, в основу якої покладено моделювання більш-менш відомих рішень. Її тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-професійній програмі навчання. Виконання зазначеної роботи повинне не стільки вирішувати наукові проблеми (завдання), скільки засвідчити, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх вирішення.

При оцінці випускної кваліфікаційної роботи виходять з того, що магістр повинен уміти:

- формулювати мету і завдання дослідження;
- скласти план дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на базі відомих документальних джерел та наукової літератури;
- оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді звітів, рефератів, статей.

На нашу думку, при визначенні особливостей дипломної роботи магістра слід виходити з того, що дипломна робота взагалі – випускна самостійна робота навчально-дослідного характеру, яка виконується студентами, що закінчують гуманітарні вищі навчальні заклади. Написання та захист дипломної роботи є перевіркою готовності студента до майбутньої професійної діяльності.

Майбутня професійна діяльність магістра педагогічної, наукової чи управлінської діяльності у відповідній галузі повинна бути пов'язана з виконанням функцій викладача вищого навчального закладу, наукового працівника чи вчителя. Ось саме готовність до такої діяльності і повинна засвідчувати дипломна робота магістрів.

Магістерська робота подається у вигляді, який дозволяє зробити висновок, наскільки повно відображені та обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, які містяться в роботі, їх новизна і значимість. Сукупність отриманих у такій роботі результатів повинна свідчити про наявність у її автора первинних навичок наукової роботи. Магістерська робота як наукова праця досить специфічна. Перш за все, її відрізняє від інших наукових робіт те, що вона виконує кваліфікаційну функцію. У зв'язку з цим основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації та вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Магістерська робота закріплює отриману інформацію у вигляді текстового та ілюстративного матеріалу, в яких студент-магістрант упорядковує за власним розсудом накопичені наукові факти та доводить наукову цінність або практичну значимість тих чи інших положень. Магістерська робота відображає як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність яких обґрунтовується в кожному конкретному випадку їх використання.

Зміст магістерської роботи в найбільш систематизованому вигляді фіксує як вихідні передумови наукового дослідження, так і весь його хід, а також отримані при цьому результати. Причому тут не просто описуються наукові факти, а й проводиться їх всебічний аналіз, розглядаються типові ситуації, відповідно до обраної теми.

Успішність виконання магістерської роботи великою мірою залежить від уміння вибрати найрезультативніші методи дослідження, оскільки саме вони дозволяють досягти поставленої у роботі мети. Методологія виконання магістерської роботи, вимоги до її оформлення аналогічні курсовій роботі, але детальніше розкривається актуальність теми дослідження, наукова проблема і її доведення. Якомога ретельніше формується зміст вступної частини, обов'язковим є визначення об'єкта і предмета дослідження. Загальні висновки магістерської роботи виконують роль закінчення обумовленого логікою проведення дослідження у формі послідовного, логічного викладення отриманих підсумкових результатів, їх співвідношення з загальною метою,

конкретними завданнями, поставленими і сформульованими у вступі. Саме результатами теоретичного і практичного дослідження у своїй дипломній роботі магістрант має змогу засвідчити рівень наукової підготовки.

На основі цього може бути розроблений авторський курс лекцій або цикл семінарських чи лабораторних занять, система засобів наочності, педагогічні програмні засоби тощо.

РОЗДІЛ І.
ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ
МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

Підготовка магістерської роботи охоплює кілька етапів:

1. Вибір теми магістерської роботи.

Тематика магістерських робіт укладається викладачами кафедри з урахуванням актуальності проведення дослідження, рекомендацій наукових освітніх установ. Тематика магістерських робіт розробляється випусковою кафедрою згідно з вимогами варіативної компоненти освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівців з конкретної спеціальності, спеціалізації або з програми підготовки відповідно до затверджених програм вивчених нормативних та вибіркових дисциплін, відображає актуальну проблематику сучасності.

Упродовж навчального року може відбуватись перегляд, уточнення та доповнення тематики дипломних магістерських робіт. Під час першої та другої сесій студентів завідувачі кафедр ознайомлюють з тематикою магістерських робіт. На другій сесії студенти зобов'язані визначитись із конкретною темою дипломного магістерського дослідження, ймовірним науковим керівником та майбутнім об'єктом (місцем) проходження стажування, про що зазначають у своїх заявах та реєструють їх на кафедрі.

Для успішного виконання магістерської роботи безумовно важливе значення має **вибір теми дослідження**. Студентові надається право самостійно обрати тему магістерської роботи згідно з тематикою, затвердженою на засіданні кафедри. Крім того, магістерські роботи можуть виконуватися за тематикою, яку замовлятимуть освітні установи, що уклали із вищим навчальним закладом контракти на навчання студентів або мають із ним договори співпраці. Бажаним є виконання теми на замовлення керівництва об'єкта стажування, яке оформляється відповідним листом.

Студент за погодженням із керівником може запропонувати свою тему дослідження, пов'язану зі спеціальностями 032 «Історія та археологія» та 014 «Середня освіта (історія)» за умов відповідного обґрунтування доцільності її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідницької роботи, до місця роботи, можливостей отримання потрібної інформації на об'єкті стажування тощо).

Для полегшення вибору теми магістерської роботи студенту необхідно ознайомитись із наявною джерельною базою за відповідним напрямом дослідження, проконсультуватись з ймовірним науковим керівником магістерської роботи або викладачами кафедри, які викладають дисципліни, близькі за напрямом дослідження студентів, фахівцями-практиками.

Назва теми магістерської роботи має бути актуальною, чіткою та стислою, містити проблему, що вирішується. Темою дипломної магістерської роботи (предметом дослідження) є одна з актуальних проблем сучасності, яка відповідає завданням та вмінням, передбаченим варіативною компонентою освітньо-кваліфікаційної характеристики студента за відповідною спеціальністю, спеціалізацією або за програмою підготовки.

Перелік тем магістерських робіт розробляється та затверджується кафедрами, які забезпечують викладання фахових дисциплін для спеціальності «Історія та археологія» та «Середня освіта (історія)»: кафедра історії України, кафедра всесвітньої історії.

Тема магістерської роботи не повинна повторюватись протягом п'яти років!

2. Формулювання мети та основних завдань магістерської роботи

Своєчасне і обґрунтоване формулювання мети магістерської роботи значною мірою полегшить увесь процес засвоєння знань і набуття вмінь у процесі навчання. Від цього залежать і успішний захист роботи, й ефективність майбутньої діяльності. Як правило, мета та тема роботи може бути пов'язана з попередньою чи майбутньою сферою діяльності студента.

Допомагають у формулюванні мети магістерської роботи ознайомлення з аналітичними оглядами та статтями у спеціальній періодиці, а також бесіди і консультації з фахівцями-практиками, під час яких можна виявити важливі питання, ще мало вивчені в науці. Визначивши мету, студент повинен усвідомити, у чому полягають конкретні завдання й аспект її розробки. Для цього треба визначити суть пропонованої ідеї, актуальність теми, її теоретичну новизну і практичну цінність. Це значно полегшить оцінку й остаточний вибір теми.

3. Складання плану магістерської роботи.

Для реалізації концепції студентом складаються план магістерської роботи та графік її виконання.

Складання плану магістерської роботи творчий процес, який потребує аналітичної роботи студента, складання кількох варіантів, вибору найбільш вдалого з них. Для полегшення роботи над темою рекомендується скласти так званий робочий розгорнутий план магістерської роботи вже в ході попереднього вивчення джерел. При цьому, крім основних питань визначаються і записуються відповідні підпитання, деякі додаткові дані, цифровий та фактичний матеріал.

Остаточний варіант плану магістерської роботи має забезпечити її єдність і складатись з 3-4 чітко сформульованих найважливіших питань (розділів), які розкривають суть обраної теми, основний її зміст. Назви розділів не повинні виходити за межі дослідження і повторювати назву самої роботи.

В організації подальшої роботи важливе значення має індивідуальний календарний план-графік підготовки, написання і захисту магістерської роботи.

Такий план-графік є робочим документом студента. Він погоджується з науковим керівником і підписується ним.

4. Опрацювання наукової літератури, історіографія проблеми

Робота над магістерською роботою розпочинається з пошуку й опрацювання наукової літератури, яка стосується тематики дослідження. Необхідно якомога повно опрацювати наукові публікації, зміст яких пов'язаний із темою дослідження. До них належать матеріали, надруковані в різних вітчизняних і зарубіжних виданнях (наукові статті в періодичних виданнях, монографії).

Основними завданнями огляду літератури є: ознайомлення з матеріалами за темою, вибір найцікавіших досліджень; виявлення можливих напрямів дослідження й отримання вихідного матеріалу для написання роботи.

Пошук джерел потрібно розпочати з мережі INTERNET за ключовими словами. Такий пошук дасть можливість виявити новішу літературу і ознайомитися з нею, якщо вона є в оцифрованому вигляді.

Дуже важливо вибирати літературу з монографій та наукових статей, на яку зроблено посилання або вміщено в списку літератури.

Послідовний пошук літератури потребує також роботи в каталогах бібліотек (генеральний, тематичний, алфавітний) та каталозі статей періодичних видань (тематичний). Студентів обслуговують такі бібліотеки в м. Чернівцях: бібліотека факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Наукова бібліотека Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Івасюка, Муніципальна бібліотека ім. А.Добрянського.

Працюючи в бібліотеці, варто також опрацювати бібліографічні покажчики, особливо тематичні, якщо такі є по темі магістерської роботи.

При опрацюванні літератури варто звертати увагу на основні концепції викладені в працях дослідників.

Під час історіографічних пошуків необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих

істин, конкретніше точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження.

При роботі з науковою літературою та документами студентам рекомендується робити нотатки. Нотатки можна відразу заносити до персонального комп'ютера, використовуючи спеціальні бібліографічні програми, які дають можливість сортувати матеріал за відповідно заданими параметрами. Можна також робити нотатки на окремих картках. Картки дозволяють створити робочу картотеку, яку досить легко поповнювати і контролювати. Картки можна розташовувати або за алфавітом, або за основними питаннями, що розкривають зміст роботи.

Картки робочої картотеки (комп'ютерний або паперовий варіант) використовують для складання списку літератури, тому бібліографічні описи на картках мають бути повними, відповідати вимогам стандарту. Крім основних відомостей про видання на картках поміщають анотацію, а також шифр документа і назву бібліотеки, в якій він зберігається. Складену з теми роботи картотеку необхідно дати на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, котрі треба вивчити в першу чергу, а також ті, які слід виключити з картотеки або включити до неї.

Зібраний матеріал потребує сортування і критичної оцінки. Починаючи дослідження варто познайомитись з найновішою літературою з даної теми. Новіші праці, як правило, є повнішими і точнішими. Крім того дослідження теми варто починати з узагальнюючих праць, які дозволять охопити проблемне поле дослідження, а відповідно більш чітко окреслити проблемні позиції, які потребують вирішення.

Опрацьовуючи літературу для магістерської роботи, варто переглянути періодичні видання, які є фаховими із історичних наук. Більшість з них є у відкритому доступі в мережі INTERNET:

1. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет», Сучавський університет ім. Штефана чел Маре;*

2. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна;
3. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*, Рівненський державний гуманітарний університет;
4. *Археологія НАН України*, Інститут археології НАН України;
5. *Археологія і давня історія України*, Інститут археології НАН України;
6. *Архіви України*, Державна архівна служба України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Український інститут національної пам'яті, державний центр збереження документів Національного архівного фонду;
7. *Вісник аграрної історії*, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Державна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН України;
8. *Вісник Дніпровського університету*. Серія: історія та археологія, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара;
9. *Вісник Інституту археології*, Львівський національний університет імені Івана Франка;
10. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Історичні науки, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка;
11. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*(історія), Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
12. *Вісник Львівського університету*. Серія: історична, Львівський національний університет імені Івана Франка;
13. *Вісник Прикарпатського університету*. Історія, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

14. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Серія «Історія», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;*
15. *Вісник Черкаського університету. Серія: історичні науки, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;*
16. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія: історичні науки, Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г.Шевченка;*
17. *Воєнно-історичний вісник, Національний університет оборони України,*
18. *Гілея: науковий вісник, Всеукраїнська громадська організація Українська академія наук, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова;*
19. *Етнічна історія народів Європи, Київський національний університет імені Тараса Шевченка;*
20. *Етнос і культура, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;*
21. *Історико-географічні дослідження в Україні, Інститут історії України НАН України;*
22. *Історико-політичні проблеми сучасного світу, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича;*
23. *Історична панорама, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича;*
24. *Історіографічні дослідження в Україні, Національна академія наук України, Інститут історії України НАН України;*
25. *Краєзнавство, Всеукраїнська спілка краєзнавців, Інститут історії України НАН України;*
26. *Матеріали до української етнології НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України;*

27. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*, Національна академія наук України, Інститут історії України НАН України;
28. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича;
29. *Народна творчість та етнологія*, Національна академія наук України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України;
30. *Народознавчі зошити*, Національна академія наук України, Інститут народознавства НАН України;
31. *Науковий вісник Волинського (Східноєвропейського) національного університету імені Лесі Українки (історичні науки)*, Волинський (Східноєвропейський) національний університет імені Лесі Українки;
32. *Науковий Вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія*, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича;
33. *Питання історії науки і техніки*, Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії і культури;
34. *Питання історії України*, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича;
35. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича;
36. *Політологічні та соціологічні студії*, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича;
37. *Проблеми вивчення історії Української революції 1917-1921 років*, Інститут історії України НАН України;
38. *Проблеми всесвітньої історії*, ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»;
39. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.*, Національна академія наук України, Інститут історії України НАН України;

40. *Проблеми політичної історії України*, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара;
41. *Регіональна історія України*, Інститут історії України НАН України;
42. *Соціум. Альманах соціальної історії*, Національна академія наук України, Інститут історії України НАН України;
43. *Сторінки воєнної історії*, Національна академія наук України, Інститут історії НАН України;
44. *Східний Світ*, Національна академія наук України, Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України;
45. *Україна в Центрально-Східній Європі*, Національна академія наук України, Інститут історії України НАН України;
46. *Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;
47. *Україна дипломатична*, Міністерство закордонних справ України, Дипломатична академія України при МЗС України, Комунальне підприємство «Генеральна дирекція Київської міської ради з обслуговування іноземних підприємств», Громадська організація Історичний клуб «Планета»;
48. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України;
49. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*, Національна академія наук України, Інститут історії НАН України;
50. *Український історичний журнал*, Національна академія наук України, Інститут історії України НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України;
51. *Український історичний збірник*, Національна академія наук України, Інститут історії України НАН України.

5. *Опрацювання джерел.* Магістерська робота повинна мати належну джерельну базу. Потрібно пам'ятати про типову класифікацію джерел. За способом кодування і відтворення інформації виділяють речові, словесні (усні та писемні), зображальні, звукові (фонічні), поведінкові, конвенціональні та ін. В залежності від теми студент використовує необхідні типи джерел.

В переважній більшості магістерських робіт використовуються писемні джерела. Тому також треба пам'ятати про видову класифікацію писемних джерел. Якщо взяти за основу родово-видовий принцип, то виділяють такі види писемних джерел: документальні джерела (законодавчі документи, діловодні, статистичні, судово-слідчі, дипломатичні, програмні документи політичних партій і громадських об'єднань тощо); оповідні письмові джерела: літописи, твори політичної, наукової, навчальної, художньої літератури, публіцистика; періодична преса; джерела особового походження: спогади (мемуари), щоденники, листи, автобіографії; матеріали соціологічних досліджень. В залежності від теми студент використовує необхідні писемні джерела. Типологію джерел та видову класифікацію писемних джерел потрібно також використовувати при написанні огляду джерельної бази роботи.

Для написання магістерської роботи залучаються як опубліковані джерела так і архівні матеріали (в разі потреби).

Опрацьовуючи джерела, студент (студентка) повинен (повинна) піклуватися про забезпечення магістерської роботи необхідним фактологічним матеріалом, підбором цікавих і переконливих цитат, вишукуванням нових ідей, фактів, які не знайшли достатнього відображення в історіографії. Важливо звертати увагу на достовірність інформації, яка міститься в джерелах, по можливості перевіряти її, порівнюючи з інформацією в інших джерелах та літературі. Особливо це стосується мемуарної літератури. Як правило, у списку джерел та літератури джерела розташовуються спочатку, в алфавітному порядку.

6. Виклад матеріалу магістерської роботи.

Наукову інформацію в роботі потрібно викладати у найповнішому вигляді, обов'язково розкриваючи хід та результати дослідження з детальним описом методики дослідження. Повнота наукової інформації повинна викладатись у деталізованому фактичному матеріалі з обґрунтуваннями, гіпотезами, теоретичними узагальненнями.

Магістерська робота має характеризуватися логічністю, доказовістю, аргументованістю і відповідати таким вимогам:

- містити ґрунтовний аналіз досліджуваної проблеми;
- містити самостійні дослідження,
- містити обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення роботи досліджуваного об'єкта;
- мати належне оформлення;
- бути виконаною і поданою на кафедру в термін, передбачений графіком навчального процесу.

На основі аналізу емпіричних та звітних даних, особистих вражень та узагальнень потрібно зробити необхідні висновки, висвітлити досягнуті успіхи, зазначити існуючі недоліки. Обов'язковим є посилання на використану літературу в тексті.

Працюючи над роботою, слід пам'ятати, що однією з вимог до написання роботи є її самостійність та творчість. Робота перенасичена посиланнями, запозиченнями зі статей, підручників, монографій не може бути позитивно оціненою. Магістерська робота повинна бути написана чіткою літературною мовою.

Магістерська робота, що не відповідає вимогам щодо змісту або оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів конкретного дослідження теми, обґрунтованих пропозицій, а також не має відгуку наукового керівника або зовнішньої рецензії, до захисту не допускається.

Згідно з «Положенням про виявлення та запобігання академічному плагіату» у ЧНУ обов'язковою умовою є перевірка роботи на плагіат. Курсова робота, в якій буде виявлено ознаки плагіату більше, ніж 50% знімається з розгляду, а її авторові виставляється оцінка «незадовільно». В разі такого випадку студент (студентка) повинен (повинна) написати нову курсову роботу на іншу тему (див. Додаток Д).

РОЗДІЛ II

СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ. ПІДГОТОВКА ТА НАПИСАННЯ СКЛАДОВИХ ЧАСТИН ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Структура магістерської роботи

Підготовлена студентом магістерська робота має бути логічно цілісним науковим дослідженням. Якість роботи оцінюють не тільки за теоретичною цінністю, актуальністю теми та значенням отриманих результатів, а й за рівнем загальної методичної підготовки, що насамперед відображено в композиції.

Композиція роботи – це послідовність розташування її структурних компонентів, до яких належать основний текст (тобто розділи та підрозділи), а також частини її довідково-супровідного апарату.

Магістерська робота складається у такій послідовності:

- титульний аркуш (**Додаток А**);
- зміст (**Додаток Б**);
- перелік умовних позначень (за необхідності – **додаток В**);
- вступ;
- основна частина, яка складається з 2-х або 3-х розділів.

Кожний розділ дослідження обов'язково закінчується висновками до розділу;

- висновки (загальні для всієї роботи);
- список використаних джерел (**Додаток Г**);
- додатки (за необхідності: таблиці, схеми, карти, портрети, графіки тощо при оформленні додатків обов'язково вказуємо джерело звідки він взятий).

Загальний обсяг магістерської роботи становить 85-105 сторінок. В загальний обсяг магістерської враховуються: титульна сторінка, вступ, зміст, основна частина, висновки.

При цьому студент(студентка) повинен (повинна) дотримуватися певних пропорцій щодо обсягу окремих частин магістерської роботи, не допускати значної різниці в кількості сторінок окремих розділів.

Розглянемо кожний структурний елемент магістерської роботи детальніше.

2.2. Титульна сторінка є першим аркушем магістерської роботи і заповнюється за чітко визначеними правилами:

- підпорядкування вищого навчального закладу, де виконується робота;
- найменування вищого навчального закладу, факультету, кафедри, де виконується робота;
- назву роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові автора та номер академічної групи;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового рецензента;
- місто та рік подання роботи до захисту.

Приклад оформлення титульного аркуша наведено у **додатку А**.

2.3. Зміст подають на початку магістерської роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Усі заголовки починають із прописної букви без крапки в кінці

До змісту вносять структурні елементи у такому порядку:

- перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ;
- послідовно перелічені найменування всіх розділів, підрозділів основної частини роботи;
- висновки;
- список використаних джерел;

- додатки

У змісті вказують номери сторінок, які містять початок відповідного матеріалу. Зразок правильного оформлення змісту наведено у **додатку Б**.

2.4. Перелік умовних позначень. Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути поданий в роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Перелік друкують двома колонками, у них зліва за абеткою наводять скорочення, справа – детальне тлумачення. Приклад правильного оформлення переліку умовних позначень наведено у **додатку В**.

2.5. Вступ

Вступ пишуть з нової сторінки після змісту чи переліку умовних позначень (якщо останній присутній).

Викладення матеріалу у вступі необхідно здійснювати лаконічно в нижче поданій послідовності:

- Актуальність дослідження;
- Мета магістерської роботи;
- Завдання магістерської роботи;
- Об'єкт дослідження;
- Предмет дослідження;
- Хронологічні рамки дослідження
- Територіальні рамки дослідження
- Методи дослідження

- Історіографічний огляд (згідно проблемного або хронологічного методу).
- Аналіз основних джерел.

Актуальність дослідження. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для вивчення та дослідження історичних явищ, подій, процесів. також автор повин вказати, чому обрав саме таку тему та показати її важливість в сучасних умовах. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним.

Мета і завдання дослідження. Формулюють мету, починаючи зі слів «Вивчити...» або «Дослідити...» тощо. Не слід формулювати мету як «Вивчення...», «Дослідження...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Мета дослідження – це поставлена кінцева мета, кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження. Вона повинна узгоджуватися з назвою роботи і містити не тільки очікувані її результати, а й вказувати, на яких наукових передумовах вона базується, чим і як досягається (із залученням яких наукових гіпотез, ідей, явищ, законів та ін.).

Між метою і кінцевим результатом дослідження має бути певний зв'язок. Поставленої мети обов'язково треба досягти. І неодмінно перевірити, чи чітко визначене досягнення мети у висновках.

Мета роботи реалізується через конкретні завдання, які треба вирішити відповідно до цієї мети.

Завдання дослідження не повинні бути глобальними, такими, що претендують стати темами окремих наукових робіт. Вони повинні «працювати» на мету даної роботи. Не слід захоплюватися їх кількістю. Треба ставити як прикладні, так і теоретичні завдання (уведення до наукового обігу нових понять, розкриття їх сутності і змісту, розробка критеріїв і показників оцінки ефективності, принципів, умов і факторів, підготовка методичних рекомендацій для їх використання на практиці та ін.).

Завдання дослідження формулюються у формі переліку дій: «вивчити...», «проаналізувати...», «встановити...», «вияснити...», «обґрунтувати...» та ін. Формулювати завдання слід якомога реальніше, оскільки опис їх вирішення становитиме зміст розділів і підрозділів магістерської роботи. Меті і завдань дослідження, а також головного результату треба обов'язково досягти.

Про досягнення мети слід зазначити у висновках роботи, про вирішення конкретних завдань роботи засвідчити висновками до відповідних розділів дослідження.

Об'єкт дослідження – це та сфера, явище або процес, на які спрямована наукова діяльність з метою визначення суті, закономірностей, тенденцій тощо або можливостей впливу, використання, поліпшення тощо.

Предмет дослідження – конкретна властивість, аспект, вияв певного явища або процесу, тому він є вужчим за об'єкт. Предмет дослідження обов'язково має бути пов'язаний з конкретною науковою проблемою. Він є властивістю, певним аспектом об'єкта, що підлягає глибокому спеціальному вивченню, та відносно якого дослідник зобов'язаний отримати нове знання.

Хронологічні межі дослідження – це визначення конкретного часового простору, коли відбувалися події, досліджені в науковій роботі. В хронологічних межах потрібно вказати нижню і верхню часові рамки перебігу подій, явищ, процесів, життя і діяльності персоналій і т.п., що дозволяє повною мірою узагальнити, систематизувати, осмислити і оцінити на рівні сучасних вимог історичні події, явища, роль тих чи інших діячів. Нижня межа – це початок події, яка досліджується в роботі. Верхня межа – це кінцева дата даного дослідження.

Географічні межі дослідження – просторові межі, конкретна територія, на якій відбувалися події, що досліджуються в роботі. Іншими словами, доцільно чітко визначити кордони, на яких відбувалися події, явища, процеси, які досліджує автор.

Методи дослідження. Необхідно подати перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої мети.

Метод дослідження – це спосіб отримання достовірних наукових знань, умінь, практичних навичок і даних у різних сферах життєдіяльності. Методологічну основу магістерської роботи мають складати як сучасні загальнонаукові методи пізнання (діалектико-матеріалістичний, аналізу та синтезу, історичний, соціологічний, системний), так і спеціальні методи пізнання управлінських, правових, економічних, соціальних процесів і явищ (порівняльно-правовий, структурно-функціональний, формально-юридичний, статистичний та ін.) Наприклад, при магістерському дослідженні можливо використовувати наступні методи: вивчення і аналіз наукової літератури; вивчення і узагальнення вітчизняної та зарубіжної практики; моделювання, порівняння, аналіз, синтез, інтерв'ювання тощо.

Серед методів, які найчастіше використовують при написанні наукових праць з історії, треба особливо виділити такі:

Історичний метод – метод, що дає можливість дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, закономірностей і суперечностей.

Діалектичний метод відіграє головну роль у теоретичному осмисленні об'єкта дослідження.

Статистичний метод використовується при дослідженні кількісних параметрів історичного процесу, коли об'єкту дослідження властиві числові показники. Він дозволяє виявити основні характеристики: розмір, протяглість, поширеність, темпи розвитку тощо.

Порівняльно-історичний метод спрямований на зіставлення виявлених історичних фактів із серією інших, схожих, однотипних фактів, у тому числі з однотипними фактами, властивими іншим історичним періодам (діахронне порівняння). З цим методом межують такі наукові прийоми дослідження, як аналогія та екстраполяція. *Умовивід* за аналогією – це висновок про схожість двох чи більше явищ за певними ознаками, зроблений на підставі схожості

інших їхніх ознак. *Екстраполяція* передбачає поширення висновків, отриманих у ході дослідження однієї частини явища (процесу), на іншу його частину.

Системно-структурний метод є найбільш ефективним при дослідженні складних, динамічних систем, що складаються з великої кількості взаємодіючих елементів, які створюють відносно стійку цілісність. Найчастіше він використовується в історико-юридичних чи політологічних дослідженнях і передбачає вивчення структури елементів, властивих їм взаємозв'язків та визначення елементів, що забезпечують цілісність системи, тобто є “системоутворюючими”.

Структурно-аналітичний метод передбачає з'ясування структурних елементів та особливостей досліджуваних історичних явищ. Наприклад, для виявлення соціальної структури радянського суспільства, структури системи освіти тощо.

Метод критичного аналізу документальних матеріалів передбачає застосування комплексу заходів для вивчення документальних матеріалів, у першу чергу архівних джерел.

При написанні роботи бажано також застосовувати: *принцип багатofакторності* (передбачає вивчення всього комплексу факторів, що впливали на предмет дослідження), *принцип усебічності* (аналіз явищ у всій складності їх взаємозв'язків), *принцип історизму* (передбачає висвітлення минулого в його історичному контексті, з урахуванням тих змін, які відбувалися з предметом дослідження та з усіма пов'язаними з ним явищами).

Багато історичних праць ґрунтуються на *системному підході*, який полягає в комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем), дослідженні їх як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин.

Структура роботи. Наприкінці вступу подається інформація про структуру магістерської роботи. (Приклад: «Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел (118 найменувань), 2 додатків на 14 сторінках.

Текст магістерської роботи проілюстровано 9 таблицями, 3 рисунками. Загальний об'єм роботи 95 сторінок»).

Об'єм вступу повинен становити 12-15 сторінок.

2.6. Основна частина магістерської роботи – опис процесу дослідження, в якому висвітлюють методикау й техніку дослідження з використанням логічних законів і правил та узагальнюють його результати.

У розділах основної частини з вичерпною повнотою викладаються результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Магістр повинен давати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень.

Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

Кожен розділ роботи завершується висновками до розділу, де коротко окреслюється його основний зміст.

Цей висновок повинен нести наукову новизну чи особисту думку автора до уже відомого матеріалу як результату проведеного дослідження.

Певну частку магістерської роботи складає цитування. У роботі не повинно бути переписаних з наукових праць положень і формулювань, а допускаються лише посилання на них. Цитати роблять дослідження вагомим з наукової точки зору, допомагають автору підтвердити свою думку чи спростувати інші твердження. При цитуванні слід дотримуватися як міри, так і певних правил. Зокрема згідно «Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату» цитувань має бути не менше 10% і не більше 20% від тексту роботи.

Важливе значення в кожній науковій роботі посідають цитати, які використовуються для точної передачі думок авторів першоджерел, що допомагає ідентифікувати ті чи інші погляди або зіставити різні точки зору на

обрану проблему тощо. Вони є необхідною точкою опори автора для здійснення відповідного аналізу та синтезу залученої інформації. Зрештою, саме їх зміст дозволяє сформулювати переконливі докази, потрібні для об'єктивної та неупередженої характеристики явищ, подій, фактів, які вивчаються. У студентських наукових роботах цитати також використовуються для того, щоб підкріпити твердження їх авторів за допомогою авторитетних дослідників. Серед загальних вимог, які застосовуються до цитування джерел і літератури, можна виділити такі з них, як:

1) текст цитати потрібно починати і закінчувати лапками та обов'язково наводити в точній відповідності з джерелом й збереженням особливостей авторського написання;

2) цитування слід робити повним, довільно не скорочуючи авторського тексту, бо це може призвести до невірних, неточних і навіть перекручених думок авторів. За вимогами, при цитуванні допускається пропуск слів, речень і навіть абзаців, але так, щоб це не призвело до перекручень авторської думки. Такі пропуски в текстах цитат позначаються трьома крапками, що ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, в середині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то його потрібно зберегти;

3) кожен цитату слід обов'язково супроводжувати посиланням на джерело, з якого вона наводиться;

4) при непрямому цитуванні, тобто їх переказі чи викладі за допомогою думок інших авторів або своїми словами, необхідно бути максимально точним і коректним як щодо змісту, так і оцінювання автора джерела, і обов'язково робити відповідні посилання на таке джерело;

5) цитування повинно бути максимально оптимальним, оскільки недостатнє знижує рівень науковості та наукову цінність праці, а надмірне перевантажує і створює враження компліятивності роботи;

6) при цитуванні, за загальним правилом, слід дотримуватися єдиного мовного режиму.

Посилання в тексті подаються в квадратних дужках, де перша цифра вказує номер за переліком посилань (перелік подається в кінці роботи), що даються згідно порядку їх в «Списку використаних джерел та літератури» в алфавітному порядку. В тексті; після коми через інтервал друкується номер сторінки цитованого джерела (напр., [1, 234].) і тільки після закритої квадратної дужки ставиться крапка (або інший розділовий знак).

2.7. Висновки. Наступним структурним елементом магістерського дослідження є висновки, у яких віддзеркалюється ступінь досягнення поставленої мети роботи шляхом систематизації в інтегрованому вигляді всього змісту та результатів роботи. Цей розділ повинен показувати незалежному читачу (скажімо, члену державної комісії, який мало знайомий з роботою, але зобов'язаний мати аргументи для об'єктивного оцінювання роботи) найважливіші практичні та за наявності наукові результати, одержані в роботі, зокрема: коротко оцінюється стан досліджених питань; розкриваються застосовані магістрантом методи дослідження; аналізуються результати вирішення в рамках даної магістерської роботи проблемних питань, які досліджувалися; показується значення отриманих результатів дослідження для практики і науки (за наявністю) у порівнянні з відомими рішеннями; формулюються рекомендації щодо практичного і наукового (за наявності) використання здобутих результатів.

Висновки можуть бути оформлені як пронумерований арабськими цифрами виклад результатів дослідження, описаних в розділах основної частини роботи, або у вигляді тексту. Посилання на інших авторів, їхнє цитування, а також наведення загальновідомих істин у висновках не допускається. Рекомендується, щоб обсяг висновків становив не більше 5% обсягу основної частини магістерської роботи.

2.8. Список використаних джерел. Після висновків прийнято розміщувати бібліографічний список використаної літератури. Цей список – важлива частина роботи. Він відображає самостійну роботу студента з

першоджерелами. До списку джерел включаються наукові публікації різного рівня, що використовувалися автором для обґрунтування позицій своєї роботи.

Кожне включене у такий список наукове джерело повинне бути згаданим у рукописі роботи. Не потрібно включати в бібліографічний список ті роботи, на які немає посилань у тексті роботи і які фактично не були використані.

Варто зазначити, що спочатку ідуть джерела, а потім література при цьому загальна нумерація зберігається.

У магістерських роботах використовується алфавітний порядок розташування джерел. Їх записують в алфавітному порядку за прізвищами авторів (якщо в авторів однакові прізвища, тоді їхню послідовність визначають ініціали; якщо використано кілька праць одного автора, то їх записують в алфавітному порядку за першими буквами назв цих публікацій; праці одного автора з однаковими назвами розташовують за хронологією) або за назвами творів, що не записані на окремого автора.

Насамперед записують джерела, які видані кирилицею, потім – латиницею. Отже, основна вимога до укладання списку використаних джерел – це однотипне оформлення та дотримання чинного державного стандарту на бібліографічний опис документів і друкованих творів

У списку має бути достатня кількість джерел та літератури – архівні документи, збірники матеріалів, хрестоматії, монографії, статті, різного роду публікації, які стосуються досліджуваної теми. Недоліком роботи є недостатнє використання джерел та літератури, ігнорування важливих публікацій та документальних матеріалів. Зразок оформлення списку використаних джерел наведено у *Додатку Г*.

2.9. Додатки

Додатки необхідно починати з нової сторінки після списку використаних джерел. У додатки виносять матеріал, який:

- необхідний для повноти роботи, але внесення його до основної частини роботи може змінити логічне та впорядковане уявлення про роботу;

- не може бути послідовно розміщений в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення.

У додатки, за необхідності, можна винести допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття дослідження, зокрема: таблиці додаткових цифрових даних; ілюстрації допоміжного характеру; окремі нормативно-правові акти чи їх окремі положення при умові, якщо вони часто згадуються у тексті, карти, портрети тощо.

Додатки розташовують у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток починається з нової сторінки, повинен мати заголовок, що друкується угорі малими літерами з першої великої по центру сторінки, а також має бути вказане джерело його походження. Додатки позначають не цифрами, а великими літерами кирилиці (А, Б, В і т.д.).

2.10 Обсяг магістерської роботи

Орієнтовний *обсяг магістерської роботи* становить 85-105 сторінок без урахування списку використаних джерел та додатків.

До загального обсягу магістерської роботи не входять додатки, список використаних джерел, а також таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки відзначених елементів магістерської роботи підлягають суцільній нумерації, окрім титульної сторінки. На титульній сторінці номер не ставиться, однак вона враховується до загальної кількості. Номер ставиться зі ЗМІСТУ, і він буде починатись з цифри 2.

РОЗДІЛ III.
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ
ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Вступ становить 5-8 % загального обсягу магістерської роботи; розділи (підрозділи), що розкривають теоретичні питання та досвід практичної роботи, займають 25-35%; організація і методи дослідження – 10-15%; результати досліджень та їхнє обговорення 25-35% ; висновки – 5-7%.

2. Магістерську роботу набирають на комп'ютері і роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210-297 мм) через 1,5 інтервали комп'ютерного набору тексту до 29-30 рядків на сторінці 14 кеглем. Допускається подання таблиць та ілюстрацій на аркушах формату А3. Обсяг основного тексту магістерської роботи має становити 85-105 сторінок. Поля виставляють таких розмірів: ліве – 25-30 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою.

3. Текст основної частини магістерської роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин магістерської роботи: «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ» «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» – друкують великими літерами симетрично до набору. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку вкінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

4. До загального обсягу магістерської роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Проте, усі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації.

5. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків (діаграм), таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.. Першою сторінкою магістерської роботи є титульна, яка включається до загальної нумерації сторінок роботи. На титульній сторінці номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

6. Такі структурні частини магістерської роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел, не мають порядкового номера. Слід звернути увагу на те, що всі сторінки, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна писати: «1. ВСТУП» або «Розділ 6. ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, а з нового рядка друкують заголовок розділу.

7. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку подають заголовок підрозділу. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку подають заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

8. Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в магістерській роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації й таблиці, розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, рисунок або креслення, розміри якого більші за формат аркуша А4, враховують як одну сторінку і розмішують у відповідних місцях після згадування у тексті

або в додатках. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

9. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в розділі роботи подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

10. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в розділі магістерської роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. Якщо частина таблиці переноситься на іншу сторінку, слово «Таблиця» і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж, табл. 1.2».

11. Під час написання магістерської роботи студент повинен посилатися на джерела, включені у бібліографію за текстом, після згадування про них у квадратних дужках вказують номер, під яким вони зазначені у списку використаних джерел, наприклад, [13] або [15, с. 9]. Якщо ж посилаються на кілька джерел, між ними ставиться крапка з комою, наприклад, [6; 12] або [1-7]. При посиланні на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, додатки зазначають їх номери (зокрема: «у розділі 2», «відповідно до 2.3.4», «рис. 1.3.», «у додатку Б», «у табл.1.2»). У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації потрібно вказувати скорочено слово «дивись» (див.).

12. Додатки оформлюють як продовження магістерської роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку посилань на них у тексті роботи. Кожен додаток починається з нової сторінки. Він повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично

до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ___» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад: додаток А. 14. Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після додатків. Порядковий номер описів у переліку посилань є посиланнями у тексті (номерні посилання). Відомості про джерела, що містяться у списку, необхідно представляти відповідно до вимог чинних стандартів ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, ДСТУ ГОСТ 7.80:2007, ДСТУ 3582:2013. Особливу увагу зосередити на складанні описів електронних ресурсів віддаленого доступу Web 2.0.

РОЗДІЛ IV.

ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Завершену магістерську роботу студент магістратури подає керівникові для перевірки та підготовки відгуку на неї. Якщо магістерська робота, з погляду керівника, готова до захисту, відповідна рекомендація дається ним у кінці відгуку.

2. Письмовий відгук керівника на магістерську роботу висвітлює рівень використання студентом або слухачем магістратури теоретичних знань для вирішення завдань дослідження, аналіз методики дослідження, оцінку якості вирішення завдань дослідження, інформацію про недоліки магістерської роботи, загальні висновки та оцінку магістерської роботи. Керівник оцінює магістерську роботу записом: «Рекомендується до захисту», а в разі негативної оцінки – «До захисту не рекомендується».

Одним з найважливіших моментів, який дозволяє або не дозволяє допустити роботу до захисту є перевірка на **плагіат**. Текст допущеного до іспиту фінального варіанту магістерської роботи, підтверджений науковим керівником повинен бути наданий у електронному форматі DOC and DOCX (Microsoft Word) або PDF (редагована версія), ODT (Open Office Document), мінімум за *2 тижні* до дати захисту роботи.

Дана процедура регулюється «Положенням Про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» від 24 грудня 2019 р.

3. У випадку негативного висновку щодо допуску студента магістратури до захисту магістерської роботи, це питання виноситься на розгляд засідання кафедри за участю керівника магістерської роботи.

4. Кожна магістерська робота направляється на рецензію. Коло наукових та фахових інтересів рецензентів має відповідати тематиці магістерської роботи.

Основу змісту рецензії мають складати результати всебічного аналізу та оцінки випускної роботи з висвітленням таких аспектів, як: науковий рівень роботи, ступінь самостійності дослідження, характеристика джерельної бази, повнота використання наукової літератури та вміння її критичного аналізу; обґрунтування актуальності теми, визначення об'єкта та предмета дослідження, формулювання мети та завдань дослідження, якісний рівень висновків, оформлення списку використаних джерел та літератури, загальне оформлення роботи. Наприкінці рецензії вказується, чи відповідає робота вимогам відповідного рівня кваліфікації для даної спеціальності та її оцінка за 100 бальною шкалою. Рецензент підписує рецензію, зазначивши посаду за місцем роботи та науковий ступінь і вчене звання і не пізніше 3-х днів до захисту передає її на кафедру. Після цього робота із супроводжуючими документами та рецензією направляється в Екзаменаційну комісію.

5. Завершена та повністю оформлена магістерська робота, яка підписана автором та науковим керівником, разом з письмовим відгуком керівника та рецензією розглядається на засіданні кафедри, де вирішується питання про допуск до захисту не пізніше ніж за 2 тижні до захисту. На кафедру також представляється електронний варіант тесту, ілюстративних креслень та ілюстративного матеріалу (презентація) (CD-R або CD-RW носії). До захисту магістерської роботи допускаються студенти, які виконали усі вимоги навчального плану.

6. Магістерська робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів конкретного дослідження, обґрунтованих пропозицій, а також не має відгуку наукового керівника та рецензії, до захисту не допускається.

7. Захист магістерських робіт проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії (ЕК), затвердженої наказом ректора університету у встановленому Міністерством освіти і науки України порядку, на яке, крім магістрантів, запрошуються наукові керівники й рецензенти; також можуть бути присутні викладачі, співробітники кафедр.

8. Дата захисту визначається графіком засідань ЕК, що затверджується ректором університету і доводиться до відома голови та членів ЕК, студентів магістратури. Процедура захисту магістерської роботи складається з короткого (до 10 хв.) повідомлення автора з демонстрацією презентації (визначаються мета, зміст, історіографічний огляд проблеми, основні висновки магістерської роботи); відповідей на запитання членів ЕК; відповідей на зауваження рецензента. Підведення остаточного підсумку захисту конкретної магістерської роботи проводиться після обговорення членами ЕК результатів захисту всіх робіт у день захисту (дається оцінка магістерських робіт випускників магістратури за стобальною шкалою).

9. Студент готує до захисту доповідь та за бажанням ілюстративний матеріал у вигляді презентації. Основна мета презентації – це забезпечення стислого та наочного подання основних результатів магістерської роботи. При створенні презентації студенти повинні вирішити два важливих завдання: створити короткий анотований конспект свого виступу і викласти результати досліджень та їх основні положення.

10. Обговорення результатів захисту та виставлення оцінок проводиться на засіданні ЕК після завершення захисту всіх робіт, запланованих на це засідання. При оцінці випускної кваліфікаційної роботи виходять з того, що магістр повинен уміти: - формулювати мету і завдання дослідження; - скласти план дослідження; - вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій; - використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження; - обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на базі відомих літературних джерел; - оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог у вигляді звітів, рефератів, статей.

Рішення ЕК щодо оцінки знань, виявлених при підготовці та захисті магістерської роботи, а також присвоєння студенту кваліфікації магістра та видача йому державного документа приймається відкритим голосуванням

звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь в засіданні. При однаковій кількості голосів, голос голови ЕК є вирішальним.

11. Результати захисту магістерських робіт за 100-бальною шкалою переводяться у національні оцінки за чотирибальною шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» та оцінки ECTS і оголошуються у день захисту після оформлення протоколів засідання ЕК.

12. Студенти та слухачі магістратури, які не захистили магістерську роботу, не мають права на отримання диплома магістра.

13. Магістерські роботи, що містять особливо цінні результати, пропозиції, можуть бути рекомендовані ЕК до опублікування у наукових фахових виданнях або до практичного впровадження.

14. Результати досліджень, виконаних авторами магістерських робіт, можуть використовуватися в навчальному процесі та науковій роботі з обов'язковим дотриманням авторського права.

15. Після захисту магістерські роботи та їхні електронні варіанти зберігаються на кафедрі протягом п'яти років в умовах, які виключають можливість їхньої втрати або плагіату.

Критерії оцінювання магістерських робіт

Оцінка магістерської роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, яка складається з двох частин: 1) виконання роботи (до 70 балів) і 2) захисту (до 30 балів).

Оцінка **A «відмінно»** (90-100 балів) ставиться, якщо здобувач (здобувачка):

1) студент (студентка) виконав (виконала) роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, яка відбиває глибокі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця;

2) студент (студентка) оволодів (оволоділа) методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематично викладу, формулювання висновків;

3) студент (студентка) показав (показала) критичне ставлення до джерел і літератури, продемонстрував наукову новизну, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) студент (студентка) грамотно, з додержанням вимог оформив (оформила) кваліфікаційну роботу;

5) студент (студентка) написав (написала) роботу грамотно, українською літературною мовою, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

6) на захисті продемонстрував (продемонструвала) глибокі знання теми дослідження, твердо і впевнено відповів на запитання членів комісії;

Оцінка В «добре» (80-89 балів) ставиться, якщо випускник:

1) студент (студентка) виконав (виконала) роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, яка відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця;

2) студент (студентка) оволодів (оволоділа) методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу;

3) робота має наукову новизну, однак автор (авторка) не може в достатній мірі проаналізувати літературу і джерела з досліджуваної теми, але сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) студент (студентка) оформив (оформила) магістерську роботу з дотриманням вимог, але допущені при цьому 2-3 помилки чи неточності;

5) студент (студентка) написав (написала) роботу грамотно, українською літературною мовою, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;

б) на захисті студент (студентка) продемонстрував (продемонструвала) глибокі знання теми дослідження, відповів на запитання членів комісії;

Оцінка **С «добре»(70-79 балів)** ставиться, якщо випускник:

1) студент (студентка) має сформовані первинні навички науково-дослідницької роботи: відбирати фактичний матеріал, аналізувати і творчо осмислювати зібрані дані, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури;

2) студент (студентка) робить свої власні висновки на основі самостійного дослідження, пропозиції або рекомендації з предмета дослідження, однак відчуваються труднощі щодо їх обґрунтування;

3) робота написана грамотною науковою мовою, але допущені незначні граматичні та стилістичні помилки;

4) робота оформлена відповідно до вимог і подана до захисту у визначений кафедрою термін;

5) на захисті студент (студентка) продемонстрував (продемонструвала) добрі знання з теми дослідження, дав (дала) відповіді на запитання членів комісії.

Оцінка **Д «задовільно» (60-69 балів)** ставиться, якщо:

1) студент (студентка) виконав (виконала) роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, яка відображає теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності;

2) студент (студентка) оволодів (оволоділа) навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу, некритичного ставлення до документів і матеріалів;

3) робота носить головним чином компілятивний характер, відсутні елементи наукової новизни, нечітко сформульовані або відсутні власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) студент (студентка) допустив (допустила) ряд помилок при оформленні роботи та її науково-довідкового апарату з відхиленням від вимог;

5) студент (студентка) написав (написала) роботу українською літературною мовою, але допустив (допустила) у ній велику кількість русизмів, орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

6) на захисті студент (студентка) продемонстрував (продемонструвала) неглибокі знання теми дослідження, не зумів (не зуміла) відповісти на окремі запитання членів комісії.

Оцінка Е «задовільно» (50-59 балів):

- студент (студентка) продемонстрував (продемонструвала) достатні теоретичні знання з теми магістерської роботи;

- студент (студентка) має сформовані основні первинні навички науково-дослідницької роботи: відбирати фактичний матеріал та аналізувати зібрані дані, але допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу; мають місце окремі фактичні помилки і неточності;

- студент (студентка) не сформулював (сформулювала) власні висновки, пропозиції і рекомендації з теми дослідження, відсутній ґрунтовний аналіз фактичного матеріалу;

- в оформленні роботи та науковому викладі допущені значні граматичні та стилістичні помилки;

- студент (студентка) не достатньо добре володіє науковим апаратом дослідження;

- робота подана до захисту пізніше визначеного кафедрою терміну;

- на захисті студент (студентка) продемонстрував (продемонструвала) задовільні знання з теми дослідження, але не дав (дала) відповіді на запитання членів комісії.

Оцінка F «незадовільно» (0-35 балів) виставляється, якщо студент (студентка), допущений (допущена) до захисту кваліфікаційної роботи,

абсолютно в ній не орієнтується, не може відповісти на жодне запитання членів комісії, або виявиться, що робота є плагіатом.

В роботі допущені такі грубі помилки:

1. Зміст роботи не відповідає плану магістерської роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.

2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.

4. Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.

5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 2-10 років) з теми дослідження.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня дослідження проблеми.

7. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

8. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.

9. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.

10. Як ілюстративний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.

11. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам роботи, виконана неохайно, з помилками

Або якщо магістерська робота не подана до захисту взагалі.

Або якщо в роботі виявлено більше ніж 50% плагіату!

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	
70-79	C	добре	
60-69	D	задовільно	
50-59	E	достатньо	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

1. Гай-Нижник. П. Особистий сайт. URL:<http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/>
2. Diasporiana. Електронна бібліотека. URL:<https://diasporiana.org.ua/>
3. Державна архівна служба України. URL:<https://archives.gov.ua/ua/>
4. Електронна бібліотека «Україніка» URL:
<http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=AUTHOR&P21DBN=UKRLIB>
5. Інститут історії України Національної Академії Наук.
URL:<http://history.org.ua/uk>
6. Інститут всесвітньої історії НАН України. URL:<http://ivinas.gov.ua/uk/>
7. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <https://ipiend.gov.ua/>
8. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України. URL:
<http://www.inst-ukr.lviv.ua/>
9. Інтернет-архів. URL: <https://archive.org/>
10. Історичні джерела Середньовіччя. URL:<http://www.vostlit.info/>
11. Історія без міфів.
URL: <https://www.youtube.com/channel/UCXx3yVx9paWJ-BLZVqQ8CRQ>
12. Колекція цифрових копій наукової літератури.
URL:<http://www.library.chersonesos.org/index.php>
13. Лікбез. Історичний фронт. URL: <https://likbez.org.ua/ua/>
14. Національна та історична пам'ять. URL:
[https:// file:///C:/Users/home/Downloads/Ntip_2013_8_10%20\(1\)](https://file:///C:/Users/home/Downloads/Ntip_2013_8_10%20(1)).
15. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. Електронні ресурси. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/1539>
16. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Електронні ресурси. URL:
<http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/resursi-i-fondi/elektronni-resursy/>
17. Читиво. Тека авторів. Електронна бібліотека.
URL:<https://chtyvo.org.ua/authors/>

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Положення про організацію освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті URL:
https://drive.google.com/file/d/14PoxHnt_u7rPqGbGu3cccWyTRXbI5-Gg/view
2. Положення про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Чернівецькому національному університеті URL:
<https://drive.google.com/file/d/1aDDzrMzuZ7OA1CervuLzeYLONEosLySV/view>
3. Положення про виявлення та запобігання академічному плагиату у Чернівецькому національному університеті URL:
https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSGadrPl_/view
4. Етичний кодекс Чернівецького національного університету URL:
https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAYkF_CepI-98GPc9E8KznQ/view
5. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 20 с. URL:
https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.
2. Бабенко С.С. Як написати академічний навчальний текст: короткий довідник для студентства факультету соціології. Електронне видання. – К.: ВПЦ «Київський університет». 2016. 32 с.
3. Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень: категорії, поняття, терміни, нормативні документи. Навч. посібник. Чернівці, 2010.

ДОДАТКИ

Додаток А. Зразок оформлення титульної сторінки

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

Факультет історії, політології та міжнародних відносин

Кафедра історії України

Знатна жінка на Русі: приватний та публічний простір

Дипломна робота

Рівень вищої освіти - другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, групи 601
спеціальності 032 Історія та археологія
Відрай Тетяна Олександрівна
Керівник: к.і.н., доц. Скорейко Г.М.

Рецензент: д.і.н., доц. Боднарюк Б.М.
(кафедра історії стародавнього світу,
середніх віків та музеєзнавства
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича)

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № 4

від «27» листопада 2020 р.

зав. кафедри _____ проф. Ботушанський В.М.

Чернівці – 2020

Додаток Б. Приклад оформлення змісту магістерської роботи

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	2
Вступ	3
Розділ I. Зміни в початковій та середній ланці освіти на Буковині в Австрійський період	18
1.1. Зміни в початковій школі в Австрійський період	18
1.2. Зміни в середній школі в Австрійський період	24
1.3. Моральне виховання учнів народних шкіл	30
1.4. Вдосконалення рівня фізичного виховання як засобу морального виховання у школах	36
Розділ II. Становлення та розвиток гімназій та ліцеїв на території Буковини в XIX – на початку XX ст.	40
2.1. Відкриття першої Чернівецької п'ятикласної гімназії	40
2.2. Навчання та виховання в гімназіях	46
2.3. Відкриття ліцеїв на Буковині	52
2.4. Особливості навчальних планів для гімназій та ліцеїв Буковини	58
Розділ III. Особливості підготовки вчителів та викладачів для освітніх закладів Буковини	66
3.1. Прийняття закону «Політична устава шкільна» (1805 р.) та його наслідки	66
3.2. Діяльність вчительських курсів	72
3.3. Діяльність учительських семінарій	80
Висновок	86
Список використаних джерел та літератури	92
Додатки	97

Додаток В. Приклад оформлення переліку умовних позначень

Перелік умовних скорочень

- АІМК – Академія історії матеріальної культури
- ВДНГ – Виставка досягнень народного господарства;
- ВР ІЛШ НАН України – Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України;
- ВУАН – Всеукраїнська академія наук;
- ДАК – Державний архів м. Києва;
- ДВУ – Державне видавництво України;
- ЗНТШ – Записки Наукового товариства імені Тараса Шевченка;
- ІМК РАН (СПб) – Інститут історії матеріальної культури
- ІРНБУВ НАН України – Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського Національної Академії Наук України;
- ІТНЛ – Історичне товариство Нестора-Літописця;
- КВСК – Київський відділ Слов'янського Комітету;
- КМА – Києво-Могилянська академія;
- КС – «Киевская старина»;
- ЛНВ – «Літературно-науковий вісник»;
- НБУВ – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського;
- УІЖ – «Український історичний журнал»;
- ЦДАВО України – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України;
- ЦДАМЛМ України – Центральний державний архів музей літератури і мистецтва України;
- ЦДІА України (м. Київ) – Центральний державний історичний архів (м. Київ);
- WBIS – Всесвітня біографічна інформаційна система.

Додаток Г.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел та літератури за вимогами МОН

Наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 № 40 регламентовані нові вимоги до бібліографічного опису списку джерел. У пункті 11 зазначено:

«Бібліографічний опис використаного джерела може обмежуватися обов'язковою інформацією, необхідною для однозначної ідентифікації цього джерела». Тобто, це означає, що не потрібно переобтяжувати бібліографічні описи джерел детальною інформацією, як це робиться в повному бібліографічному описі в бібліотеках. Достатньо подати інформацію, яка потрібна для ідентифікації джерела. При описі книги потрібно подати таку інформацію: автор, назва роботи, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок. Для статті: автор, назва статті, назва періодичного видання, рік і номер видання, сторінки якими починається і закінчується стаття.

В наказі пропонується декілька варіантів оформлення бібліографічного опису. Для написання курсових робіт рекомендується використовувати оформлення бібліографічних описів згідно ДСТУ 8302:2015. Особливостями цього стандарту є те, що в ньому не використовуються крапка тире для відділення однієї зони бібліографічного опису від іншого і не використовуються дві косі лінії для позначення «в книзі, в статті», як це було в попередньому стандарті. Періодичні видання і видання, з яких використано окремі статті чи розділи, позначаються курсивом.

Подаємо приклади оформлення бібліографічних описів згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»:

**Зразки опису самостійних видань (монографій, підручників,
навчальних посібників і т. д.)**

1 автор

Даниленко В. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2018. 278 с.

Таїрова-Яковлева Т. Коліївщина: великі ілюзії / пер. з рос. Т. Кришталовської. Київ: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2019. 256 с.

2 автори

Галушка А., Брайлян Є. Змова диктаторів: Поділ Європи між Гітлером і Сталіним 1939–1941. Харків: Глобус, 2018. 367 с.

3 автори

Гуржій О., Крижановська О., Реєнт О. Таємні обличчя масонства. Київ: Арій, 2018. 208 с.

4 автори

Бікулов Д., Чокан А., Олійник О., Маркова С. Менеджмент: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 360 с.

Без автора

Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В.Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.

Зразок опису авторефератів

Рудянин І. Українська греко-католицька церква в Східній Галичині: громадсько-політична, культурно-просвітницька та господарська діяльність (середина ХІХ – початок ХХ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 / Волинський національний університет ім. Л. Українки. Луцьк, 2012. 20 с.

Зразки опису частини видання (статті зі збірника, журналу):

1 автор

Бикова Т. Політика Кремля щодо ісламу у Кримській АСРР (1921-1928 рр.). *Український історичний журнал*. 2019. №1. С. 94-120.

2 автори

Реєнт О., Великочий В. Державотворчі процеси на західноукраїнських землях крізь призму національно-демократичної революції 1914-1923 рр. *Український історичний журнал*. 2019. №1. С. 166-169.

3 автори

Віднянський С., Грицюк В., Лисенко О. Початок «Другої імперіалістичної війни» та «українське питання»: деякі дипломатичні, політичні, воєнні аспекти. *Український історичний журнал*. 2019. №5. С. 4-24.

Зразки опису частини видання: книги

Алексєєв В. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. *Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні*: монографія. Чернівці, 2012. С. 151-169.

Зразки опису частини видання: матеріали конференцій (тези, доповіді)

Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації*: матеріали міжнар. наук.- практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133-136.

Зразок опису електронного ресурсу:

Полідович О. Обвинувачення театральних діячів, розстріляних у м. Києві під час Великого терору. *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2019. №2. С.44-73.
URL:http://resource.history.org.ua/publ/za_2019_2_4(дата звернення 01.10. 2020).

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

Чернівецького національного
університету

імені Юрія Федьковича

протокол № 12 від 23 грудня 2019 р.

Голова Вченої ради

Роман ПЕТРИШИН

ПОЛОЖЕННЯ

Про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

УВЕДЕНО В ДІЮ

наказом ректора Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
від «24» грудня 2019 року № 389

2019 р.

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1. Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича (далі Положення) розроблено відповідно до законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про авторське право і суміжні права», «Про наукову і науково-технічну експертизу», інших нормативно-правових актів та статуту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (далі Університету) з метою запобігання плагіату (запозиченням) у наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних, творчих та інших роботах.

1.2. Мета положення:

- створення системи ефективного виявлення та запобігання плагіату в роботах здобувачів вищої освіти всіх рівнів та форм навчання, наукових та науково-педагогічних працівників Університету;
- дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальної власності інших осіб;
- посилення відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

2. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Автор – фізична особа, творчою працею якої створено твір.

Твір – інформація, як результат наукової чи навчально-методичної діяльності конкретної особи (чи у співавторстві), представлена на паперових носіях або в електронному вигляді у мережі Інтернет (монографія, підручник, посібник, навчальне видання, стаття, препринт, автореферат, рукопис дисертації тощо, за виключенням матеріалів, які укладаються і є збірниками матеріалів інших авторів).

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого (оприлюдненого на офіційному веб-сайті) твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерело цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

Оприлюднення твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо.

Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Академічний плагіат – оприлюднення у письмовій або електронній формі (частково або повністю) наукових результатів, отриманих та оприлюднених іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Показник оригінальності твору – кількісний показник, виражений у відсотках, який відображає співвідношення авторського тексту до загального обсягу твору.

Різновиди плагіату:

- видання виконаної іншим автором роботи за свою без внесення в неї жодних змін;

- копіювання значної частини чужої роботи в свою, як в оригіналі так і у перекладі, без внесення в запозичене жодних змін та належного оформлення цитування;

- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування;

- представлення суміші власних і запозичених аргументів без належного цитування;

- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту. Сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет);

- компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту.

3. ПЕРЕЛІК РОБІТ ТА ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

3.1. Перевірки на академічний плагіат підлягають:

- кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти ОС «магістр»; **авторські** навчально- та науково-методичні праці (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій), монографії та інші роботи, що вимагають рекомендації Вченої ради університету до видання. Організацію перевірки вищезазначених матеріалів здійснюють уповноважені особи на кафедрах, призначені наказом ректора університету;

- рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів, з'їздів, конгресів та ін.) Організацію перевірки зазначених матеріалів здійснюють головні редактори наукових журналів, уповноважені особи структурних підрозділів, які проводять відповідні заходи;

- дисертаційні роботи і автореферати на етапі представлення матеріалів робіт до розгляду спеціалізованою радою. Організацію перевірки здійснює

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Показник оригінальності твору – кількісний показник, виражений у відсотках, який відображає співвідношення авторського тексту до загального обсягу твору.

Різновиди плагіату:

- видання виконаної іншим автором роботи за свою без внесення в неї жодних змін;

- копіювання значної частини чужої роботи в свою, як в оригіналі так і у перекладі, без внесення в запозичене жодних змін та належного оформлення цитування;

- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування;

- представлення суміші власних і запозичених аргументів без належного цитування;

- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту. Сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет);

- компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту.

3. ПЕРЕЛІК РОБІТ ТА ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

3.1. Перевірці на академічний плагіат підлягають:

- кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти ОС «магістр»; **авторські** навчально- та науково-методичні праці (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій), монографії та інші роботи, що вимагають рекомендації Вченої ради університету до видання. Організацію перевірки вищезазначених матеріалів здійснюють уповноважені особи на кафедрах, призначені наказом ректора університету;

- рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів, з'їздів, конгресів та ін.) Організацію перевірки зазначених матеріалів здійснюють головні редактори наукових журналів, уповноважені особи структурних підрозділів, які проводять відповідні заходи;

- дисертаційні роботи і автореферати на етапі представлення матеріалів робіт до розгляду спеціалізованою радою. Організацію перевірки здійснює

працівниками Університету та авторами, які подають матеріали для опублікування або оприлюднення у виданнях Університету, наказом ректора призначаються особи, відповідальні за перевірку рукописів творів на оригінальність і відсутність неправомірних запозичень.

4.4. Кандидатури уповноважених осіб на кафедрах щорічно визначаються на початку навчального року рішенням засідання кафедри із числа її співробітників та подаються до науково-дослідної частини для формування наказу.

4.5. Уповноважені особи здійснюють перевірку робіт за допомогою програмно-технічних засобів виявлення ознак плагіату, надають експертний висновок про рівень оригінальності твору, забезпечують збереження результатів перевірки (тестування) рукописів.

4.6. Виконання уповноваженими особами перевірки рукописів на виявлення ознак плагіату здійснюється у межах робочого часу наукових та науково-педагогічних працівників.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

5.1. Встановлення відповідальною особою чи апеляційною комісією факту неприйнятної оригінальності твору є підставою для відмови у наданні рекомендації для друку або захисту.

5.2. Низький відсоток оригінальності робіт здобувачів вищої освіти є підставою для недопущення до захисту та відправку матеріалів на доопрацювання або отримання нового варіанта завдання.

5.3. За порушення академічної доброчесності освіти автор може бути притягнений до відповідальності згідно чинного законодавства.

5.4. Виявлення фактів плагіату у творах докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня може бути підставою для розгляду питання щодо доцільності подальшого перебування даної особи у аспірантурі (докторантурі) чи відкріплення здобувача від кафедри.

5.6. Виявлення непоодиноких випадків плагіату в роботах наукових та науково-педагогічних працівників Університету має бути враховано при продовженні дії контракту.

5.7. Встановлення фактів плагіату у вже опублікованих роботах аспірантів, докторантів, здобувачів наукового ступеня, наукових та науково-педагогічних працівників є підставою для заборони включати такі твори у перелік їх науково-методичних публікацій.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Положення набуває чинності з дати його затвердження наказом ректора.

6.2. Всі зміни та доповнення до Положення розглядаються та приймаються на засіданні Вченої ради та затверджуються наказом ректора Університету.

6.3. Відповідальність та контроль за виконання норм цього Положення несуть посадові особи Університету відповідно до їх функціональних обов'язків.

Проректор з наукової роботи

Петро Фочук

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор

Василь БАЛУХ

Начальник НДЧ

Алла АНГЕЛЬСЬКА

Начальник юридичного відділу

Василь КАЧУР

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ
зі спеціальностей 032 «Історія та археологія» та
014 «Середня освіта (історія)
для студентів денної та заочної форм навчання
факультету історії, політології та міжнародних відносин

Укладачі: Добржанський О.В., Яценюк Г.М.

Папір офсетний. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 3,48. Зам. № 53. Тираж 50 прим.
Виготівник: Яворський С. Н.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ЧЦ №18 від 17.03.2009 р.